

Viliam Pauliny-Tóth

Mal rozhodujúcu úlohu pri prijatí Memoranda národa slovenského v júni 1861 a potom pri založení Matice slovenskej v auguste 1863. Nesmieme zabudnúť ani na generáciu štúrovcov: Ján Čipka, Štefan Marko Daxner, Ján Francisci, Mikuláš Štefan Ferienčík, Michal Miloslav Hodža, Jozef Miloslav Hurban a Ján Kalinčiak, ktorí sa aktívne na tomto podieľali.

Memorandovo - matičnou érou v 60. a v prvej polovici 70. rokov 19. storočia vrcholí slovenské národné obrozenie, iniciované v ranej fáze bernolákovcami. Na nich nadviazali štúrovci, kedy sa definitívne doformovali Slováci ako moderný, novodobý, uvedomelý, sebavedomý a nezávislý národ. Tento proces sa odvíjal v nežičlivom prostredí a národnostnom útlaku, ktorý sa stupňoval od roku 1867 po rakúsko-maďarskom vyrovnaní. Vodcovské miesto v zásadných slovenských kultúrno-politických a národno-obranných pohyboch zaujíma duchovne i fyzicky impozantná postava Viliama Paulinyho-Tótha, ktorý sa narodil pred dvesto rokmi 3. júna 1826 v Senici. Výnimočnosť a jedinečnosť Viliama Paulinyho-Tótha spočívala v tom, že už svojimi vrstovníkmi bol považovaný za nástupcu Ľudovíta Štúra. Do národnárskej podoby jeho dielo kontinuitne transformoval a na jeho čelo sa postavil práve Viliam Pauliny-Tóth. V mladosti patrila k príslušníkom mladšej štúrovskej generácie, vypracoval sa na vedúcu osobnosť. Počas Slovenského povstania roku 1849 prejavil hrdinstvo ako kapitán slovenského dobrovoľníckeho zboru. Pozoruhodné sú jeho aktivity v matičnom hnutí. Roku 1863 bol zakladajúcim členom Matice slovenskej a po smrti podpredsedu Karola Kuzmányho sa stal jeho nástupcom. Z tejto pozície sa významným spôsobom zaslúžil o vznik slovenského evanjelického gymnázia v Martine, dodnes nesúce jeho meno, sporiteľne, kníhtlačiarneho spolku. Podieľal sa na vydávaní Národných novín, kde bol redaktorom od ich vzniku. Roku 1869 ho zvolili za poslanca uhorského snemu. Inicioval vznik Slovenskej národnej strany ako ústrednej politickej sily a patrila medzi iniciátorov prvého ženského spolku Živena. Má zaslúžené miesto v pantéone slovenských národných dejateľov, ktorí ovplyvnili celý vývoj národného hnutia v druhej polovici 19. storočia. Viliam Pauliny-Tóth bol i významným literárnym tvorcom a organizátorom. Na beletristickom poli sa ako romantický autor venoval básnickej, prozaickej i dramatickej tvorbe.

Zaujímal sa aj o hudbu a výtvarníctvo, zameriaval sa na ilustráciu. V oblasti vlastivedného výskumu sa orientoval na jazykovedu, dejiny, národopis a folkloristiku, osobitne sa zaoberal slovanskou mytológiou a bájoslovím. V dejinách žurnalistiky patrila medzi najvýznamnejších štúrovských a memorandovo matičných novinárov, redaktorov a publicistov, autorov politologických prác a apológií. Podporoval slovenskú mládež, vrátane mladého Pavla Országha Hviezdoslava.

V súvislosti s jeho 200. výročím narodenia Matica slovenská vyhlasuje letopočet 2026 za **Rok Viliama Paulinyho-Tótha.**

Kornel Stodola

Narodil sa v Liptovskom Mikuláši v roku 1866, je bratom slávneho vedca a priekopníka parných a plynových turbín Aurela Stodolu. Významný verejný činiteľ v Československu, politik, národohospodár, v októbri 1918 sa stal členom Slovenskej národnej rady a podpísal Martinskú deklaráciu. Zastával viacero verejných funkcií, v novej Československej republike patrila k vedúcim predstaviteľom slovenských podnikateľov. Vyše 20 rokov bol hlavným organizátorom Medzinárodného dunajského veľtrhu v Bratislave. Ako cestovateľ navštívil mnoho krajín sveta a ovládal niekoľko jazykov. Priekopník lyžovania na Liptove, v roku 1889 si priviezol prvé lyže z Nórska. Absolvoval mnohé turistické túry vo Vysokých Tatrách na tatranské štíty, aktívny bol tiež ako horolezec. V roku 1903 vystúpil na ešte nezdaný štít vo Vysokých Tatrách (po manželke ho pomenoval Olgin štít), teraz Mengusovský Volovec. Po novovzniknutej ČSR v roku 1918 sa pomery zmenili aj v turistickom hnutí. Skupina významných, aktívne pôsobiach osôb ešte v Uhorskom karpatskom spolku, iniciovala založenie slovenského turistického spolku pre širokú verejnosť, bez rozdielu spoločenského postavenia. Ustanovujúca schôdza Tatranského spolku turistického sa konala 19. januára 1919 v Liptovskom Mikuláši. Prvým predsedom sa stal Kornel Stodola. Spolok si dal za cieľ vzbudzovať lásku k prírodným krásam, vychovávať šľachetného ducha, sprístupňovať Slovensko, najmä Tatry pre všetkých návštevníkov a hlavne slovenských. Spolu s významnými osobnosťami tej doby Kornel Stodola aj na tomto turistickom poli zanechal svoju stopu. Zomrel ako osemdesiatročný roku 1946 v Bratislave.

V tomto roku si pripomíname 160. výročie narodenia.

Plaketa
Kornela Stodolu

Ján Ťatliak

Jeho rodisko je Dolný Kubín, kde sa narodil v roku 1876, navštevoval tu ľudovú a meštiansku školu. Ako mladý človek odišiel do USA, v Pittsburgu absolvoval obchodný kurz a pracoval ako bankový úradník. V roku 1909 po úspešnom štúdiu na American College v Chicagu sa stal doktorom fyzioterapie a bola mu udelená diplomová listina. V tomto roku sa vrátil domov, ako bankový úradník pracoval v Senici, Trstenej a v Dolnom Kubíne. Neskôr ako riaditeľ filiálky Tatra banky v Dolnom Kubíne. V mladosti ochotnícky herec, osvetový pracovník, funkcionár mesta, spolupracovník Oravského múzea, člen Muzeálnej slovenskej spoločnosti, funkcionár Matice slovenskej v meste a iných organizácií aspolkov. V roku 1919 bol spoluzakladateľom TJ Sokol, od roku 1921 ho viedol až do svojej smrti a zaslúžil sa o jeho materiálne zabezpečenie. V roku 1920 spolu zakladal O-KČST, neskôr O-KSTL a bol jeho vedúcim funkcionárom. Zanietený propagátor turistiky, oravskej prírody a ešte málo známych Roháčov. Pričinil sa o vyznačkovanie prvých turistických chodníkov v Roháčoch, na Veľký Choč, Kubínsku hoľu, Šíp, Stoh, Rozsutec a Babiu horu. Jeho meno je spojené s výstavbou športových zariadení, turistických útulní a chat na Orave. V roku 1923 ubytovňa v Oravskom Podzámku a útulňa v Látanej doline, v roku 1924 výstavba Hviezdoslavovej útulne pod Chočom, v roku 1928 Maťaškova útulňa na Zverovke, v roku 1940 chaty pod Roháčom. V decembri 1944 boli všetky chaty vypálené nemeckým vojskom. Ján Ťatliak po roku 1945 bol hlavný iniciátor obnovy chat v Roháčoch. Je po ňom pomenovaná chata a pliesko pod Roháčom a ulica v Dolnom Kubíne. Bol vedúcou osobnosťou a nestorom oravskej turistiky až do svojej smrti. Zomrel v roku 1946, pochovaný je na historickom cintoríne v Dolnom Kubíne.

V tomto roku uplynulo 150. výročie jeho narodenia.

Ťatliakova chata

Narodený v roku 1916, pedagogický pracovník, významný slovenský turistický organizátor, propagátor, značkár, vynikajúci publicista, autor turistických sprievodcov. Jeho literárne dielo je rozsiahle, ako autor a spoluautor vydal vyše 40 kníh. V roku 1952 vydal spolu s Milošom Janoškom sprievodcu Nízke Tatry, 1957 Krásy Liptova, ktoré mali potom ešte ďalšie vydania.

Pohorie Nízke Tatry spracoval v 21 sprievodcoch. Okrem Nízkych Tatier sa venoval aj okoliu a regiónu Liptov. Popredné miesto medzi nimi malo mesto Ružomberok, kde pracoval ažil. V roku 1954 vyšla kniha Východisko Ružomberok, 1955 sprievodca Chočské pohorie je aj po rokoch unikátny s jeho popismi značených, ale hlavne netradičných a neznámych trás. Vo vydavateľstve Šport postupne vychádzali sprievodcovia Liptov, Veľká Fatra, Chočské vrchy a Liptovská Mara, Západné Tatry a iné. Oblasť Liptova venoval 13 svojich prác. Ziných pohorí to bol dvojväzbový sprievodca Slovenské rudohorie z rokov 1961 - 62. Zdenko Hochmuth sa ako pedagóg venoval aj iným témam. Pre pedagógov spracoval dielo Turistika školskej mládeže, spolupodielal sa na monografiách o meste Ružomberok, jeho články sa objavujú v časopisoch a vo vtedajšej tlači. Spolupracoval s významnými autormi, Milošom Janoškom, Kamilom Linhartom, Jozefom Kajanom, Jankom Bojmirom, so synom Zdenkom Hochmuthom ml. a mnohými inými. Desiatky rokov viedol značkársku komisiu vo Zväze turistiky ČZTV v Lipt. Mikuláši. Bol cvičiteľom turistiky 1. triedy, majiteľom zlatého odznaku značkára, vyznamenania Za zásluhy o rozvoj čs. telesnej výchovy I. stupňa, Tyršovej medaily, ceny za najlepšiu knihu vydavateľstva Šport v roku 1982 a iných ocenení. Okrem turistiky sa angažoval v Horskej službe, spolupracoval s vydavateľmi turistických máp, textových častí. V časopise Krásy Slovenska uverejnil desiatky článkov, úvah, polemík, reportáží a informácií, jeho články sa uverejňovali od roku 1943 až do roku 1988. Spolupráca s čs. rozhlasom v Banskej Bystrici trvala 15 rokov vtedy v najpočúvanejšej relácii Rádiovíkend, kde mal rozhovory o túrach a turistike. Zomrel v roku 1990 a pochovaný je v Ružomberku. V júli 2021 mu bola na vrchole Čebraťa nad Ružomberkom umiestnená pamätná tabuľa, zeleno značený turistický chodník zo železničnej stanice má pomenovanie - Chodník Zdenka Hochmutha.

110. výročie narodenia

Usporiadatelia
Národného výstupu na Kriváň:
 KST - sekcia pešej turistiky
 KST Región Liptov
 Mesto Liptovský Mikuláš
 Mesto Vysoké Tatry
 Matica slovenská
 Obec Pribylina

Texty zostavil: Pavel Lupták
Spolupracovali: PhDr. Anežka Luptáková
Foto: Pavel Lupták, internet,
Grafika: Erik Havčo

Zdroj: Matica slovenská, 2026 - Rok Viliama Paulinyho-Tótha
 Ing. Jozef Hýroš, História turistiky v Ružomberku - 2019, Galéria osobností Liptova, www.kstliptov.sk, Ing. Michal Šulič, Výstava 150. výročie narodenia Jána Ťatliaka, Internet

Štátna hymna

*Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú,
 nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú,
 zastavme ich bratia, veď sa ony stratia,
 Slováci ožijú,
 zastavme ich bratia, veď sa ony stratia,
 Slováci ožijú.*

*To Slovensko naše posiaľ tvrdo spalo,
 to Slovensko naše posiaľ tvrdo spalo,
 ale blesky hromu vzbudzujú ho k tomu,
 aby sa prebralo,
 ale blesky hromu vzbudzujú ho k tomu,
 aby sa prebralo.*

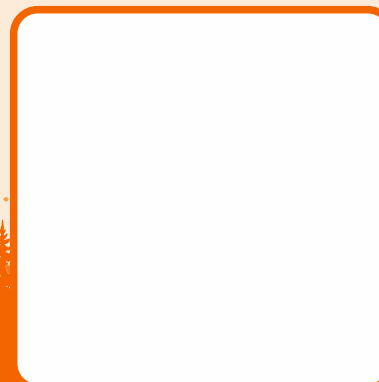
Text: Janko Matuška **Nápev:** ľudový

Kto za pravdu horí

*Kto za pravdu horí v svätej obeti,
 kto za ľudstva práva život posväťí,
 kto nad krivdou biednych slzu vyroní,
 tomu moja pieseň slávou zazvoní,
 kto nad krivdou biednych slzu vyroní,
 tomu moja pieseň slávou zazvoní.*

*Keď zahrmia delá, orol zaveje,
 za slobodu milú kto krv vyleje,
 pred ohnivým drakom kto vlasť začloní,
 tomu moja pieseň slávou zazvoní,
 pred ohnivým drakom kto vlasť začloní,
 tomu moja pieseň slávou zazvoní.*

Text: Karol Kuzmány **Nápev:** Štefan Fajnor

NÁRODNÝ VÝSTUP

KRIVÁŇ

15. august 2026

2026
Rok Viliama
PAULINYHO-TÓTHA

OSOBNOSTI SLOVENSKEJ TURISTIKY

160. výročie narodenia Kornela Stodolu

150. výročie narodenia Jána Ťatliaka

110. výročie narodenia Zdenka Hochmutha